

In Memoriam Dr. Peter Fenwick

Ineke Visser

Opmerking redactie: De Brit Peter Fenwick was internationaal een zeer belangrijke wetenschapper op het gebied van NDE, BLE (buitenlichamelijke ervaringen), ELE etc. Indirect heeft hij veel betekend voor Merkawah/NetwerkNDE. Vandaar dat wij een In Memoriam aan hem wijden; met dank aan Ineke Visser ¹⁾.

Met eerbied, én met een dankbaar en licht hart, herdenk ik Dr. Peter Fenwick, de onlangs overleden Britse neuropsychiater en neurofysioloog. Zijn baanbrekend onderzoek naar verschijnselen rond het levenseinde hebben niet alleen mij, maar velen met mij, geïnspireerd en diep geraakt.

Levenslange missie

Dr. Fenwick stond wereldwijd bekend om zijn diepgaande en integrale wetenschappelijke benadering van grensverleggende en grens overstijgende onderwerpen als bijna-doodervaringen (tegenwoordig NDE genoemd), sterfbedvisioenen (de zogenaamde levenseinde-ervaringen) en bewustzijn tijdens het sterven. Zijn interesse in het menselijk bewustzijn, vooral rondom het stervensproces, groeide uit tot een levenslange missie om deze ervaringen empirisch te onderzoeken. Zijn werk, dat een brug sloeg tussen wetenschap en spiritualiteit, hielp het bewustzijn en het begrip van deze vaak als taboe beschouwde thema's aanzienlijk vooruit.

Onderzoek naar levenseinde-ervaringen

Ik leerde Peter kennen in 2009 toen hij in Nederland sprak over zijn onderzoek naar 'end-of-life experiences' (ELE) op het symposium 'Eindeloos bewustzijn' waaraan ook ik een bescheiden bijdrage leverde. Daags erna bezochten wij samen het Rotterdamse Hospice *De Vier Vogels* waar ik werkte. Peter was onder de indruk van het hospice en de liefdevolle aandacht en zorg voor stervenden aldaar. Het enthousiasmeerde hem om zijn onderzoek ook in Nederland uit te voeren. Het was zo goed als een vanzelfsprekendheid dat ik dat ging doen. Naar aanleiding van het onderzoek dat ik van 2009 tot 2011 voor Peter uitvoerde in drie hospices verscheen in 2013 mijn boek *'In het licht van sterven. Ervaringen op de grens van leven en dood'*. Vereerd was ik dat hij met zijn vrouw Elizabeth, die hem bij bezoeken aan Nederland altijd vergezelde, kwam spreken op het symposium ter gelegenheid van de boeklancering. Ook Pim van Lommel die het voorwoord schreef was erbij.

Foto gemaakt door Martin Redfern

De kunst van het sterven

In zijn lange carrière publiceerde Peter Fenwick meerdere invloedrijke boeken en artikelen, waaronder het gewaardeerde boek *'The Art of Dying'* ²⁾ (De kunst van het sterven), waarin hij en zijn vrouw Elizabeth Fenwick de transformerende ervaringen beschreven die mensen ervaren in de nabijheid van de dood. Hun werk bood troost en inzicht aan zowel professionals in de zorg als aan patiënten en hun families.

Geliefd docent en spreker

Fenwick was niet alleen een vooraanstaand wetenschapper, maar ook een geliefd docent en spreker. Zijn lezingen en presentaties werden altijd gekenmerkt door warmte, wijsheid, humor en een diep respect voor menselijke ervaringen. Zijn empathische benadering en bereidheid om open te luisteren maakten hem tot een gewaardeerde collega van velen, onder andere binnen het *Scientific & Medical Network* waar zijn rol en invloed groot waren (hij was daarvan jarenlang de president – red)

Onderlinge verbondenheid

Nog altijd wijzen vele wetenschappers de mogelijkheid van de continuïteit van het bewustzijn af. Zoals dat gaat met pioniers maakte hem dat niet zelden tot het mikpunt van kritiek. Peter Fenwick bleef, onder de nogal eens vijandige kritiek, te allen tijde een waar gentleman; aimabel, vriendelijk en genereus in zijn positieve aandacht. De huidige wetenschappelijke visie dat ons bewustzijn een product is van de hersenen is inmiddels nog nauwelijks houdbaar. Het leven is veel complexer en in hoge mate onderling verbonden dan het simpele mechanische model dat wij al zo lang volgen. Onderzoek wijst uit dat wij meer zijn dan het functioneren van onze hersenen en dat iets – de ziel, de geest of het bewustzijn – zal doorgaan, in ieder geval voor een poosje, aldus Peter. Hij was en bleef dan ook het rolmodel voor wetenschappers, en niet-wetenschappers zoals ikzelf, die de dominante materialistische wetenschap bekritisieren.

Een intens hoopvolle reis

Peter was er van overtuigd dat wij onszelf van een 'goede dood' kunnen verzekeren en dat wij degene die wij liefhebben kunnen helpen dat ook te bereiken. *'De kunst van het sterven'* laat zien dat we de dood onder ogen kunnen zien met een onbezorgde geest en dat de dood geen eenzame of angstige reis is, maar een intens hoopvolle.

Verruiming van bewustzijn

Een wonderbaarlijke coincidentie wil ik hier niet onvermeld laten. Elf jaar na het uitkomen van *'In het licht van sterven'*, dat in het Engels uitkwam onder de titel *'In the light of death. Experiences on the threshold between life and death'*, verscheen een complete en veelomvattende heruitgave, getiteld *'Licht op sterven. Inzichten en ervaringen vanuit een verruimd bewustzijn'*, opnieuw met een voorwoord van Pim van Lommel. De lancering was op 22 november 2024, slechts enkele uren nadat Peter de overgang maakte naar het licht. Het was een memorabele lancering, gevuld met licht en lichtheid, schoonheid en vreugde. 'Fantastic!', zou Peter hebben uitgeroepen. Ik had nooit kunnen bevroeden waar die eerste, schuchtere stappen in 2009 toe zouden leiden maar het is onnodig te zeggen dat ik met hart en ziel zal blijven bijdragen aan verdere verruiming van bewustzijn over sterven en de betekenisvolle plek van levenseinde-ervaringen daarin.

Buitengewone wetenschapper en uitzonderlijk mens

Met zijn overlijden verliest de wetenschappelijke wereld een pionier die de moed had om grenzen te verleggen en vragen te stellen die velen vermeden. Zijn nalatenschap zal voortleven in een toenemend begrip en een groeiende compassie waarmee wij nu naar de dood en het stervensproces kijken.

Mijn gedachten en medeleven gaan uit naar zijn *lovely* wife Elizabeth, zijn familie, vrienden en allen die hem lief waren. Dr. Peter Fenwick zal blijvend herinnerd worden als een buitengewone wetenschapper en een uitzonderlijk mens.

1) Ineke Visser, oud hospice-coördinator, schrijver en veelgevraagd spreker en (gast)docent, voerde voor Peter Fenwick (VK) onderzoek uit naar levenseinde-ervaringen in Nederlandse hospices. Zij is auteur van o.a. *'Licht op sterven. Inzichten en ervaringen vanuit een verruimd*

bewustzijn' (2024). Ineke is oprichter van het *Landelijk Expertisecentrum Sterven* (2016) en is ontwikkelaar van en docent aan de intensive *'Omgaan met Sterven'* op post-hbo niveau.

2) Het boekje *The Art of Dying* (de Kunst van het Sterven) dat Peter schreef samen met zijn echtgenote Elizabeth.

NB - het boek van Ineke Visser hebben wij reeds aangehaald in het vorige nummer van dit tijdschrift.